

*Данилевич Лариса Арсеніївна
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини*

м. Умань

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Феномен соціальної зрілості особистості, за оцінками психологів, є інтегральною якісною характеристикою особистості, яка визначає її соціальну сформованість і проявляється у здібності бачити соціально значущі життєві цілі, ефективно будувати відповідно до них свій життєвий шлях, конструктивно вирішувати проблеми соціальної взаємодії, реалізовувати особистісно-професійні прагнення, брати активну участь у соціально-політичному житті країни, зберігати традиції свого народу, своєї сім'ї.

Оцінюючи поняття зрілість, психологи та педагоги вважають її важливим соціальним критерієм розвитку особистості на певному етапі онтогенезу. Тому, визначити фактори, які сприяють максимальному розвитку потенціалу особистості, становленню соціальної зрілості, - є першочерговими завданнями теорії та практики психологічної та педагогічної наук.

Проблема соціальної зрілості особистості є об'єктом дослідження такої галузі психології, як акмеологія (процес і результат досягнення людиною вершин розвитку: особистісного, професійного, індивідуального) [3].

На думку психологів Б.Г.Ананьєва, О.А.Бодальова та інших, кожному віковому етапу відповідає свій соціальний критерій, що характеризує специфічні сторони особистості та рівень соціальної зрілості. Вчені вважають, що самий сприятливий період для розкриття всіх біологічних та соціальних програм людини – від народження до 35 років, який є вершиною інтелектуального, фізичного, емоційного, соціального та духовного розвитку.

Найважливішими межами, які визначають відповідний рівень психічного розвитку особистості та специфічного прояву формування соціальної зрілості, є кризові періоди (1, 3, 6-7, 12-14, 17-18, 20-26, 35 років), які вважаються перехідними етапами у становленні різних якостей особистості: прагнення до самостійності, відокремлення свого «Я» від інших, втрата дитячої безпосередності, внутрішні переживання, прагнення до «дорослості», особистісна ідентичність, тощо.

Психологічні особливості соціальної зрілості в підлітковому та юнацькому віці можуть виявлятися за такими критеріями: сформованість системи поглядів на життя (світогляд), інтелектуальний розвиток (розумові здібності), самостійність у прийнятті рішень, вчинків, вміння співробітничати, незалежність оцінок і суджень, емоційна врівноваженість, відповідальність за здійснений вчинок, соціальна та громадська активність, здатність до творчості, саморозвитку, прагнення до самоактуалізації.

На думку вчених, саме в підлітковому віці, так названому «перехідному періоді», починають формуватися основи соціальної зрілості. Адже саме підлітковий вік є сенситивним для розвитку вольової сфери, коли закладаються основи свідомого вибору вчинку і дії, необхідних умов для подальшої соціалізації особистості підлітків та входження в доросле життя. На цьому етапі формування соціальної зрілості в підлітковому, а потім і в юнацькому віці, починають проявлятися здатності до взаємодії з оточуючими, до повноцінних та адекватних стосунків з різними людьми, готовність до особистісного та професійного самовизначення, орієнтація на трудову діяльність, створення в майбутньому сім'ї, тощо.

Сприятливими для розвитку соціальної зрілості для підлітків, юнаків, є ті особливості стосунків, які складаються в сім'ї, коли батьки виявляють позитивне відношення до почуття «дорослості» дитини, перебудовують з нею стосунки таким чином, щоб підлітки проявляли себе «по-дорослому», відповідально, виконуючи «дорослі» доручення і вчилися самостійно

приймати рішення, залучалися до співпраці з дорослими, або мали змогу працювати.

На жаль, в нашій державі не створені умови та правові норми для працевлаштування підлітків, старшокласників, що обмежує можливості адаптації та соціалізації завдяки залученню до самостійної праці. Оптимальні можливості для розвитку самостійності мають ті юнаки та дівчата, які після 9 класу йдуть навчатися у професійні училища та педагогічні коледжі.

Отже, становлення соціальної зрілості, як важливого явища у соціалізації особистості, значною мірою залежить від взаємодії біологічних, соціальних чинників та самоактуалізації особистості.

Список використаних джерел.

1. Возрастная и педагогическая психология: Хрестоматия для студентов высших педагогических учебных заведений / Сост. И.В. Дубровина, А.М. Прихожан, В.В. Зацепин. — 5-е изд., стер. — М.: Академия, 2008. — 367 с.
2. Кон И.С. Психология ранней юности / И.С.Кон.- М., 1989. – 320 с.
3. Вишнякова С.М. Профессиональное образование: Словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С.М.Вишнякова. — М.: НМЦ СПО, 1999. — 538 с.